

KMH EELHINNANG

1. Asjaolud

AS Saarte Liinid (registrikood 10216057, edaspidi arendaja) esitas 16.03.2023 Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile (edaspidi TTJA) hoonestusloa taotluse Papissaare sadama lainemurdja rajamiseks. Kaitserajatise alternatiiv 1 kaitseks lainetuse mõju eest nii Papissaare sadama kui Papissaare Kalasadama akvatooriumi. Alternatiiv 2 kaitseks vaid Papissaare sadamat, kuid teatud lainetuse suundade korral ka kalasadamat.

Lainemurdja rajamine avalikku veekogusse ei ole keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (edaspidi KeHJS) § 6 lg 1 alusel olulise keskkonnamõjuga tegevus ning keskkonnamõju hindamine (edaspidi KMH) ei ole seega kohustuslik. Vastavalt keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) § 6 lg 2 p 18 ja lg 4 ning Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruse nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu“ (edaspidi määrus nr 224) § 11 p 1 ja 7 kohaselt tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, kui toimub veekogu süvendamine alates mahust 100 m³. Samuti tuleb eelhindang anda määruse nr 224 § 15 p 8 alusel kui tegevus ei ole otseselt seotud ala kaitsekorraldusega või ei ole otseselt vajalik, kuid mis võib üksi või koostoides muu tegevusega eeldatavalt mõjutada Natura 2000 võrgustiku ala või kaitstavat loodusobjekti. Tegevus leiab aset Natura 2000 võrgustikku arvatud Vilsandi loodusala ning Vilsandi linnuala territooriumil.

Hoonestusloa taotluse dokumentatsioonist lähtuvalt, on lainemurdja merepõhja paigaldamiseks vajalik süvendusmaht kuni 2 000 m³. Arendaja hinnangul jääb mõlema kaitserajatise alternatiivi korral ehitusmaterjalide veealuse osa maht eeldatavalt väiksemaks kui 10 000 m³ mõlema alternatiivi (Alt1 ja Alt2) puhul. Suurema mahuga on Alt1. Arendaja hinnangul on selle alternatiivi teostamisel maksimaalseks uputatava materjali mahuks 6 000 m³ (arvestades mere sügavust 2 meetrit). Kuna veevahetuse tagamiseks on Alt1 rakendamise korral vajalik avade tegemine, siis väheneb maht veelgi. Hinnanguliselt ei ületa kaitserajatiste tarvis uputatava materjali maht 5 000 m³.

TTJA peab otsustajana (KeHJS § 9) andma hinnangu, kas kavandatav tegevus võib eeldatavalt kaasa tuua olulise keskkonnamõju või mitte ning otsustab keskkonnamõju hindamise algatamise vajalikkuse üle.

Skepast & Puhkim OÜ poolt on koostatud „Ekspertarvamus Papissaare sadama ja Papissaare Kalasadama kaitserajatiste mõju kohta ümbritsevale keskkonnale“ (töö nr 2022-0085, edaspidi ekspertarvamus). Nimetatud ekspertarvamus ei ole koostatud täies ulatuses vastavalt keskkonnaministri 16.08.2017 määruses nr 31 „eelhindangu sisu täpsustatud nõuded“ (edaspidi määrus nr 31) toodud tingimustele. Ekspertarvamus on eelhindangu osas asjakohane tegevuse asukoha, iseloomu ja mahu osas ning mõjude hinnangul kaitstavatele aladele (sh Natura 2000 võrgustiku aladele), kaitstavatele looma- ja taimeliikidele ning piirkonna veerežiimile (sh setete liikumisele). Seetõttu on TTJA seisukohal, et ekspertarvamuse järeldused nimetatud asjaolude suhtes on kohased ka käesoleva hoonestusloa taotluse raames. Keskkonnamõju eelhindang on teostatud taotleja esitatud andmete ning Skepast & Puhkim OÜ poolt koostatud ekspertarvannangu alusel. Samuti on aluseks võetud keskkonnaministri määrus nr 31.

2. Kavandatava tegevuse kirjeldus ning seos strateegiliste dokumentidega

Papissaare sadam on Saaremaa loodeosas paiknev AS Saarte Liinidele kuuluv sadam, mida kasutavad ennekõike Vilsandi ja selle ümbruse saarte elanikud, Saaremaa valla Kihelkonna piirkonna elanikud ning Saaremaa lääneosa külastavad turistid. Papissaare sadam teenindab liiniveolaeva marsruudil Papissaare – Vilsandi ning seal on sildumiskoht ca 30-le väikelaevale. Osauhingu EstKONSULT poolt on 2019 aastal koostatud „Papissaare ja Vikati sadamate rekonstrueerimise ehitusprojekt“, töö nr B867, mille alusel on välja ehitatud Papissaare sadama kaikonstruktsioonid.

Kavandatava lainemurdja eesmärk on kaitsta Papissaare sadama akvatooriumit S ja SSW suuna tuulte eest, mis tekitavad ohtu sadamas silduvatele alustele. Lainemurdja rajatakse Kiirassaare lahte, teostades eelnevalt vajalikke süvendamistöid.

Lainemurdja veest väljaulatuva osa pikkus on kuni 70 meetrit, veesügavus alal on kuni 2 meetrit. Lainemurdja aluse maksimaalne laius on 20 meetrit, allapoole veepiiri jääv osa ulatub kuni 2,5 meetri sügavusele ja veepiirist kõrgemale jääva osa maksimaalne kõrgus on 1,5 meetrit. Lainemurdjaga koormatava ala suurus on kuni 1400 m², rajatakse 1 (üks) lainemurdja. Lainemurdjale kavandatavate märgutulede maksimaalne kõrgus on kuni 3 meetrit alates lainemurdja pinnast. Hinnanguline süvendusmaht on kuni 2 000 m³ ning hinnanguline tahkete ainete uputamise maht kuni 6000 m³.

Süvendamiseks kasutatav süvendustehnika ja -tehnoloogia täpsustatakse projekteerimise käigus. Lainemurdja rajamine ei eelda märkimisväärset pinnase välja kaevamist. Juhul, kui ehituse käigus teostatakse kaeveid, paigutatakse väljakaevatav pinnas sadama territooriumile täiteks. Tööde eeldatav kestvus on 2-3 kuud ja 09.05.2023 ning 17.05.2023 täiendatud taotluse kohaselt ei teostata töid perioodil 15.04-15.07 ja 10.10-01.12.

Tegemist on Vilsandi rahvuspargi territooriumiga, mis on üksiti arvatud Natura 2000 võrgustikku Vilsandi loodusala ning Vilsandi linnualana.

Kavandatav tegevus on seotud strateegiliste dokumentidega. Eesti üleriigilise planeeringu „Eesti 2030+“ kohaselt, on tõhus ja kestlik merealade kasutamine riigile oluline. Kogu Eesti rannikul tuleb välja arendada riigi seisukohalt optimaalne väikesadamate kett, mis seob saared mandriga ja edendab turismialaseid otsesidemeid välisriikidega, aidates kindlustada saarte ja rannikualade majanduslikku baasi. Väikesadamate arendamisel on otstarbeks ühildada erinevad kasutusotstarbed (kalandus, turism, rekreatsioon jne). Väikesadamate haakuvus tagamaal pakutavate teenustega tekitab sünergia, mis parandab turismi arenguvõimalusi. Väga tähtis on tagada hea ligipääs väikesadamatele – nii merel kui ka siseveekogudes. Lainemurdja rajamine võimaldab Papissaare sadamat kasutada erinevate ilmastikutingimustega, mis toetab Eesti üleriigilises planeeringus „Eesti 2030+“ seotud eesmärke.

Eesti mereala planeeringu kohaselt on Eesti rannikumeri enamasti madal ja ohtuderohke. Ranniku sobivaimad sadamakohad on juba kasutusel, looduslikult ebasoodne sadamakoht tähendab suuri kulusid. Sellest tulenevalt on mõistlik investeerida olemasolevatesse sadamatesse, seega on Papissaare sadama lainemurdja rajamine kooskõlas Eesti mereala planeeringu eesmärkidega.

Saare maakonna planeeringus 2030+ toodud sadamate arendamise põhimõtted näevad ette sadamate multifunktsionaalset kasutamist ja sadamate arendamise on oluline positiivne

sotsiaal-majanduslik mõju, samuti mõju ettevõtlusele ja turismile. Papissaare sadam on maakondliku tähtsusega väikesadam, mis kannab laiemale piirkonnale vajalikku avalikku funktsiooni. Seetõttu on sadama arendamine (sh lainemurdja rajamine) kooskõlas Saare maakonna planeeringuga.

Kehtiva Kihelkonna üldplaneeringu (haldusreformi järgselt Saaremaa vald) kohaselt kavandati Papissaare sadamat väikesadamana. Üldplaneeringuga anti turistide paremaks teenindamiseks ja kohapeal viibimise soodustamiseks Papissaare sadama maale ärimaa kõrvalfunktsioon ning anti luba rajada ehitisi äriliseks tegevuseks (toitlustus- ja majutushooned). Täiendava lainemurdja rajamine Papissaare sadamasse võimaldab sadamat kasutada laiemalt turistide poolt, mis toetab Kihelkonna üldplaneeringuga seatud eesmärke.

3. Kavandatava tegevuse asukoht, mõjutatav keskkond ning kaasnevad mõjud

3.1 üldiseloomustus

Saarte Liinid AS poolt esitatud hoonestusloa taotluse kohaselt soovitakse Papissaare sadama lainetuse mõju eest kaitsmiseks rajada lainemurdja. Alternatiiv1 kaitseks lisaks Papissaare sadamale ka Papissaare Kalasadama akvatooriumi.

Hoonestusloa taotluse dokumentatsioonist lähtuvalt, on lainemurdja veest väljaulatava osa pikkus kuni 70 meetrit, maksimaalne laius 20 meetrit, allapoole veepiiri jääv osa ulatub kuni 2,5 meetri sügavusele ja veepiirist kõrgemale jääva osa maksimaalne kõrgus on 1,5 meetrit. Lainemurdjaga koormatava ala suurus on kuni 1400 m². Lainemurdja merepõhja paigaldamiseks vajalik süvendusmaht kuni 2 000 m³ ning tahkete ainete uputamise mahuks kuni 6000 m³.

3.2 pinnavesi

Kiirassaare laht on arvatud Kihelkonna lahe rannikuveekogumisse. Kihelkonna lahe rannikuveekogumi 2019. aasta ökoloogiline seisundiklass oli kesine, keemiline seisundiklass halb ning koonseisund halb.

09.05.2023 ja 17.05.2023 täiendatud taotluse kohaselt on tööde kestvuseks 2-3 kuud ning need toimuvad väljaspool lindude pesitsusaega ja kalade kudeaega (15.04-15.07 ja 10.10-01.12). Seega viiakse kavandatavad tööd läbi piiratud aja jooksul. Tööde tegemise ajal võib veesambasse eralduda teataval määral peenfraktsioonilist heljumit, millega võib kaasneda tööde vahetus läheduses vee läbipaistvuse halvenemine. Samuti võib mingis koguses sattuda veesambasse ka setetesse mattunud toitaineid (põhiliselt fosforiühendeid). Arvestades tööde piiratud iseloomu, ei ole ette näha veekogu seisuni muutust. Kavandatud tegevus ei mõjuta Kiirassaare lahe avaveekoosluste struktuuri ega liigilist koosseisu, sest tulenevalt tegevuskoha iseloomust (madal veetase, olemasoleva sadama akvatoorium), ei ole ette näha mõjude jõudmist avavee kooslusteni. Tegevusega ei kaasne märkimisväärset loodusvarade kasutust.

Kiirassaare lahes varieeruvad maa-ameti kaardirakenduse andmete kohaselt mere sügavused 0,4 kuni 2 meetrini, mereala on lainetuse eest hästi kaitstud ja hoovuste kiirused väikesed. Lainemurdjat soovitakse rajada ~2m sügavusele, süvendatud merealale. Alternatiiv 1 puhul oleks veevahetus sadama akvatooriumiga eeldatavalt häiritud, mille vältimiseks tuleb ehitise projekteerimise käigus viia vajadusel läbi matemaatiline modelleerimine, mille tulemusel tuleb

rakendada vajalikke insenertehnilisi võtteid veevahetuse häirimise vältimiseks. Alternatiiv 2 osas tuleb jälgida samu soovitusi, sest välistatud ei ole setete kujunemine lainemurdja taha. Samuti tuleb projekteerimise käigus teostada geotehniline uuring, hindamaks merepõhja setete olemasolu ja nende liikumist. Kui jälgitakse eelnevalt nimetatud tingimusi kaitserajataise projekteerimisel, ei ole kumbagi alternatiivi elluviimine keskkonnakaitselistel põhjustel välistatud. Antud teema on põhjalikumalt käsitletud Skepast & Puhkim OÜ poolt koostatud ja käesolevale eelhindangule lisatud dokumendi „Eksperiarvamus Papissaare sadama ja Papissaare Kalasadama kaitserajatiste mõju kohta ümbritsevale keskkonnale“ (töö nr 2022-0085) punktis 3.5 (lk 8-9).

3.3 põhjataimestik ja -loomastik

Kavandatud tegevuse puhul hävib vahetult lainemurdja alla jääv põhjataimestik ja -loomastik. Potentsiaalselt saab mõjutatud kuni 1400 m² merepõhja ehk lainemurdja maksimaalne ehitusalane pind. Juhul kui tegevusega kaasneb mõnevõrra laiema alal merepõhja süvistamine, taastuvad piirkonnas, kuhu ei rajata lainemurdja, põhjataimestiku ja -loomastiku kooslused mõne aasta jooksul. Samas võib lainemurdja ise olla sobivaks kinnituskohaks ka põhjaloomastikule, mis suurendaks piirkonna bioloogilist mitmekesisust.

Arvestades lainemurdja suurust, selle rajamise asukohta (olemasoleva kai vahetu lähedus) ning pidades silmas, et tegemist on aktiivses kasutuses oleva sadamaga, ei esine lainemurdja kavandatud asukohas eeldatavalt rikkalikku põhjataimestikku -ja loomastikku. Seega lainemurdja rajamisega kaasneb küll mõningane põhjataimestiku- ja loomastiku hukkumine, kuid tegemist ei ole KeHJS mõistes olulise keskkonnamõjuga.

3.4 kalastik

Tallinna Ülikooli Eesti Mereinstituudi 2019. aasta rannikumere kalade aruande kohaselt domineerib Kiirassaare lahes alates 2017. aastast särg. Lisaks esineb selles piirkonnas ahven, viidikas, vähesel määral ka haug, hõbekoger, kiisk, lest, säinas, teib ja ümarmudil.

Vastavalt Eestimaa Looduse Fondi koostatud Vilsandi rahvuspargi kaitsekorralduskavale aastateks 2011-2020, ei ole Vilsandi rahvuspargi akvatoorium hetkel ühelegi looduskatseliselt olulisele kalaliigile kriitilise tähtsusega elupaigaks. Kavandatud tegevus mõjutab kalastikku eelkõige läbi kudesubstraadi muutuste. Need muutused võivad tekkida ka suuremal alal kui vahetu lainemurdja ise, sest hõljum võib levida suuremale alale kui tööde läbiviimise vahetu asukoht.

Lainemurdja rajamise töömaht ei ole suur. Tegemist on madala mererannikuga, mis on aktiivses kasutuses sadamana. Seega esineb seal pidevalt mootorsõidukite liikumisest tulenevaid häiringuid, sh võib sellega kaasneda ka mõningane setete levik. Tööde kestvus on eeldatavalt 2-3 kuud ja töid ei teostata perioodil 15.04-15.07 ning 10.10-01.12 ehk kalade kudeajal.

Arvestades kavandatava tegevuse asukohta ja tööde läbiviimise aega, on kaasnevad mõjud kalastikule (sh kalastikku mõjutavale veekvaliteedile) ajutised ning pöörduvad. Võimalikud mõjud esinevad vaid tööperioodil, eelkõige tööde teostamise piirkonnas ja selle vahetus läheduses. Tegemist ei ole KeHJS mõistes olulise keskkonnamõjuga.

3.5 kaitstavad alad

Kavandatav tegevus jääb Eesti Eluslooduse Infosüsteemi (edaspidi EELIS) andmebaasi järgi Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealale, täpsemalt Lääne-Eesti saarte biosfääri programmi puhveralale. Kavandatava tegevuse mõju Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitsealale on seotud mõjudega Kiirassaare lahe veekvaliteedile, lahega seotud elustikule ja kultuuriväärtustele.

Hinnang tegevuse mõjust Vilsandi rahvusparki kaitseväärtustele, mis kattuvad Vilsandi loodusala ja Vilsandi linnuala kaitse-eesmärkidega, antakse eraldiseisvalt Natura eelhindamise peatükis. Kavandatav tegevus jääb Eesti Eluslooduse Infosüsteemi (edaspidi EELIS) andmebaasi järgi Vilsandi rahvusparki (keskkonnaregistri kood KLO1000250) Läänemere piiranguvööndisse (KLO1000250).

Vilsandi rahvusparki kaitsekord on sätestatud Vabariigi Valitsuse 17.03.2023 määrusega nr 29 „Vilsandi rahvusparki kaitse-eeskiri“ (edaspidi Vilsandi rahvusparki KE). Vilsandi rahvusparki KE § 1 lõike 1 kohaselt on rahvusparki kaitse-eesmärgiks Lääne-Eesti saarestiku rannikumaastiku ja -mere, looduse, sealhulgas looduslikke ja poollooduslikke koosluste, kaitsealuste liike, lindude pesitsus-, sulgimis-, talvitus-, toitumis- ja rändepeatuspaikade ning kultuuripärandi, sealhulgas rahvakultuuri, pärandmaastikke, taluarhitektuuri ja asustusstruktuuri kaitse, tagades nende säilimise, taastamise, uurimise ning tutvustamise. Vilsandi rahvusparki KE § 1 lõike 1 punktide 2 kuni 11 kohaselt on täiendavalt kaitse-eesmärgiks mitmed Natura elupaigatüübid, kaitsealused taimeliigid, kalaliigid, kaitsealused loomaliigid ja nende elupaigad, kaitsealused taimeliigid ja nende elupaigad, kaitsealused samblikuliigid ja nende elupaigad, kaitsealused seeneliigid ja nende elupaigad, kaitsealused linnuliigid ja osade liikide puhul ka nende elupaigad. Täiendavalt kaitstakse looduse üksikobjekti - Kuralase tamme. Vilsandi rahvusparki KE § 17 lõike 2 kohaselt on Läänemere piiranguvööndi kaitse-eesmärgiks mereelupaikade ja -maastike ning rändlindude kaitse.

Vilsandi rahvusparki kaitse-eesmärgid, mis ei kattu Vilsandi loodus- ja linnuala kaitse-eesmärkidega, on:

- 1) Natura elupaigatüübid karid (1170), merele avatud pankrannad (1230), püsitaimestuga liivarannad (1640), eelluited (2110), valged luited (2120), hallid luited (2130*), metsastunud luited (2180), luidetevahelised niisked nõod (2190), vähe- kuni keskoitelised kalgiveelised järved (3140), jõed ja ojad (3260), kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210*), liigirikkad niidud lubjavaesel mullal (6270*), sinihelmika kooslused (6410), niiskuslembelised kõrgrohustud (6430), lamminiidud (6450), siirde- ja õötsiksood (7140), nõrglubja-allikad (7220), puiskarjamaad (9070), soostuvad ja soolehtmetsad (9080*), rusukallete ja jäärakute metsad (9180*);
- 2) Vilsandi rahvusparki KE § 1 lõike 1 punktis 5 nimetatud kõre ja kirjukaan, punktis 6 nimetatud taimeliigid, punktis 7 nimetatud samblikuliigid, punktis 8 nimetatud seeneliigid;
- 3) Kaitsealused linnuliigid nõmmekiur, kassikakk, niidurüdi, rukkirääk, väikeluik, laululuik, merikotkas, räusktiir, punaselg-õgija, väikekajakas, nõmmelõoke, väikekoskel, täpikhuik, naaskelnokk, väiketiir, jõgitiir, randtiir, tutt-tiir, väikekärbsenäpp, alk, randkiur, kivirullija, merirüdi, krüüsel, tõmmukajakas, mustsaba-vigle, tõmmuvaeras, ristpart, punajalg-tilder, tuttvart, külmnokk-luik ja merisk;
- 4) Kuralase tamm.

Vilsandi rahvuspargi KE § 18 lõike 2 kohaselt on kaitsealal lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ehitise püstitamine. Seega kaitse-eeskiri ei välista tegevuse teostamist, kuid selleks on vajalik saada Keskkonnaameti nõusolek.

Keskkonnaamet on Papissaare sadama II detailplaneeringu lähteseisukohtade osas (17.11.2022 kiri nr 6-2/22/21659-2) viidanud, et detailplaneeringu alal (hõlmab laiemat ala kui kavandatav lainemurdja asukoht, sh maismaa) ei ole kaitsealuseid elupaigatüüpe ning kaitsealuste taime- ja loomaliikide elupaiku registreeritud. Merealal on piirkonnas registreeritud Vilsandi rahvuspargi kaitse-eesmärkidest (mis ei kattu Vilsandi loodus- ja linnuala kaitse-eesmärkidega) elupaigatüüp karid (1170) esinemine. Eesti Eluslooduse Infosüsteemi (EELIS) andmetel on lainemurdja kavandatud asukohas registreeritud valdavalt karide (1170) elupaigatüübi levik, väikeses ulatuses ka Vilsandi loodusala kaitse-eesmärgiks määratud veetaluste liivamadalate (1110) levikuala.

Karide elupaigatüübi näol on Eestis tegemist rahnuderikka või aluspõhjakiivimeist merepõhja kõrgendikega, mis paguvee ajal võivad ulatuda üle veepinna. Selliseid kõrgendikke leidub moreensete merepõhjaseljandike piirkonnas: karid moodustuvad seal graniitrahude ja kivide kuhjatistest. Isegi kui tegevusega kaasneb mõningane mõju karide elupaigatüübile, tuleb arvestada, et lainemurdja rajatakse samamoodi kivimitest, mis sisuliselt asendaks (põhja)loomastiku jaoks loodusliku elupaigatüübi tehniliku elupaigatüübiga. Pidades silmas, et lainemurdja asukoha näol on tegemist aktiivses kasutuses oleva sadamaga, ei ole põhjust eeldada tegevusega olulist negatiivset mõju põhjataimestikule. Eelnevat silmas pidades, ei kaasne tegevusega mõju, mis takistaks Vilsandi rahvuspargi kaitse-eesmärkide saavutamist karide (1170) elupaigatüübi osas. Madalaveelised merealad on atraktiivne rändepeatuskoht paljudele veelindudele - eelkõige väikeluigele, hallhanele, laululuigele, piilpardile, sinikael-pardile, tuttvardile, merivardile, sõtkasele, aulile ning mitmetele kurvitsalistele.

Tegevusega ei ole välistatud mõningane lindude häirimine või toidubaasi vähenemine, kuid võimalikud mõjud rändel olevatele veelindudele on mitteolulised, ajutised ja pöörduvad. Tulenevalt piirkonna merekeskkonna sarnasusest, on madalas vees toituvatel liikidel võimalik toituda ka tegevuse asukohast eemal. Kuna ehitustegevust ei teostata lindude pesitsus- ja poegade üleskasvatamise ajal (15.04-15.07), ei kaasne tegevusega negatiivseid mõjusid lindude sigimisedukusele.

Arvestades kavandatava tegevuse asukohta, pole põhjust eeldada mõju nendele kaitse-eesmärkidele ja liikide elupaikadele, mis on seotud maismaaga.

Läheduses on inventeeritud I kaitsekategooria linnuliigi kassikakk (*bubo bubo*) elupaik suurusega ~49 ha, mille välispiir jääb kavandatava tegevuse asukohast minimaalselt ~200 m kaugusele. Papissaare sadam on olnud aktiivses kasutuses pikka aega, mis teadaolevalt ei ole avaldunud negatiivset mõju kassikaku elupaigale. Samuti ei ole põhjust eeldada, et lainemurdja rajamine võiks mõjutada kassikaku pesitsus- ja toitumisasasid. Täiendavalt viiakse töid läbi väljaspool kassikaku pesitsus- ja poegade üleskasvatamiseks vajalikku kriitilist ajaperioodi.

Tegemist on olemasoleva ja pidevalt kasutatava sadamakohaga, kus toimuv tegevus on vajalik muuhulgas rahvuspargis oleva väikesaare püsimise säilimise tagamiseks, mistõttu ei ole lainemurdja rajamine vastuolus Vilsandi rahvuspargi kaitse eesmärgi ega kaitse-eeskirja tingimustega.

3.6 pärandkultuuri objektid

Maa-ameti pärandkultuuri ja kultuurimälestiste kaardirakenduste andmetel lainemurdja rajamise asukohas kultuuriväärtused puuduvad. Seega puudub tegevusel mõju teadaolevatele pärandkultuuri- ja kultuurimälestistele.

3.7 jäätmed

Kavandatav tegevus ei põhjusta olulisel määral jäätmeteket, seega oluline mõju jäätmetekkele puudub.

3.8 valgus, soojus, kiirgus, välisõhk ning maavarad

Valguse, soojuse, kiirguse ja lõhna reostust lainemurdja rajamise käigus ümbruskonnale ei kaasne.

Kavandatava lainemurdja asukohas ei asu maavarade leiukohti, seega puudub ka mõju maavaradele.

Ehitustöödega kaasnev müra on ajutine ja kaasneb vaid lainemurdja rajamise etapis. Samuti ei ole ette näha mõju õhukvaliteedile halvenemisele.

3.8 inimeste tervis

Tegevusega kaasnevad tervisemõjud ja riskid piirduvad ehitusperioodiga, kuid need puudutavad eelkõige tööde läbiviijaid ning seda mõju on võimalik vähendada vastavate asjakohaste meetmetega (mürarikkamatel töödel kõrvaklappide kasutamine, raskuste liigutamisel kiivri kandmine jms). Mõju tervisele ei ole ette näha.

3.9 avariolukorrad

Tegevusega on oht avariolukordade esinemiseks, sest toimub mehhanismide kasutamine. Avariolukordade vältimiseks tuleb kasutada tehniliselt korras töövahendeid ja näha vajadusel ette meetmed avariolukordade lahendamiseks.

4. Natura eelhindamine

1) Informatsioon kavandatava tegevuse ja selle keskkonna kohta

AS Saarte Liinid soovib rajada lainemurdja, mille eesmärk on kaitsta Papissaare sadama akvatooriumit S ja SSW suuna tuulte eest, mis tekitavad ohtu sadamas silduvatele alustele. Lainemurdja rajatakse Kiirassaare lahte, teostades eelnevalt vajalikke süvendamistöid.

Lainemurdja veest väljaulatuva osa pikkus on kuni 70 meetrit, veesügavus alal on kuni 2 meetrit. Lainemurdja aluse maksimaalne laius on 20 meetrit, allapoole veepiiri jääv osa ulatub kuni 2,5 meetri sügavusele ja veepiirist kõrgemale jääva osa maksimaalne kõrgus on 1,5 meetrit. Lainemurdjaga koormatava ala suurus on kuni 1400 m², rajatakse 1 (üks) lainemurdja. Lainemurdjale kavandatavate märgutulede maksimaalne kõrgus on kuni 3 meetrit alates lainemurdja pinnast. Hinnanguline süvendusmaht on kuni 2 000 m³.

Kavandatava tegevusega kaasneb tööde perioodil merepõhja süvendamistööd, selle käigus heljumi liikumisest tulenev vee hägustumine ning piirkonnas viibivate lindude häirimine. Töid

viiakse läbi väljaspool lindude pesitsusperioodi ning üldjoontes väljaspool massilist lindude rännet.

2) Mõjualasse jäävate Natura alade iseloomustus

Vilsandi linnuala

Vilsandi linnuala (EE00404969) asub Saare maakonnas. Ala on kaitse alla võetud Vabariigi valitsuse 05.08.2004 korraldusega nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekiri“ (edaspidi korraldus nr 615).

Korralduse nr 615 punkti 1 alapunkti 63 kohaselt on liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse: piilpart (*Anas crecca*), sinikael-part (*Anas platyrhynchos*), hallhani e roohani (*Anser anser*), merivart (*Aythya marila*), valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), sõtkas (*Bucephala clangula*), liivatüll (*Charadrius hiaticula*), kümnokk-luik (*Cygnus olor*), sookurg (*Grus grus*), jääkoskel (*Mergus merganser*), rohukoskel (*Mergus serrator*), kirjuhahk (*Polysticta stelleri*) ja hahk (*Somateria mollissima*).

Vilsandi loodusala

Vilsandi loodusala (EE0040496) asub Saare maakonnas. Määruse nr 615 punkti 2 alapunkti 500 kohaselt kaitstakse looduslalal järgnevaid I lisas nimetatud elupaigatüüpe (esmatähtsad elupaigatüübid märgitud tärniga): veealused liivamadalad (1110), liivased ja mudased pagurannad (1140), rannikulõukad (*1150), laiad madalad lahed (1160), esmased rannavallid (1210), püsitaimestuga kivirannad (1220), soolakulised muda- ja liivarannad (1310), väikesaared ning laiud (1620), rannaniidud (*1630), kadastikud (5130), lood (alvarid – *6280), puisniidud (*6530), allikad ja allikasood (7160), lubjarikkad madalsood lääne-mõõkrohuga (*7210), liigirikkad madalsood (7230), plaatlood (*8240), vanad loodusmetsad (*9010) ja vanad laialehised metsad (*9020).

II lisas nimetatud liigid, mille isendite elupaiku kaitstakse: hallhüljes (*Halichoerus grypus*), kaunis kuldking (*Cypripedium calceolus*), soohiilakas (*Liparis loeselii*), saaremaa robirohi (*Rhinanthus osiliensis*), madal unilook (*Sisymbrium supinum*) ja jõesilm (*Lampetra fluviatilis*).

Vilsandi rahvuspargi kaitsekorralduskava (edaspidi KKK) kehtis aastatel 2012-2016. Rahvuspargi kaitse-eesmärgid hõlmavad ka Vilsandi loodus- ja linnuala kaitse-eesmärke. Kuigi KKK on tänaseks kehtetu, annab see olulist taustainformatsiooni kaitse-eesmärkide osas. Seetõttu viidatakse edaspidi ka KKK-s toodule.

3) Kavandatava tegevusega kaasnev võimalik mõju Väinamere linnualale ning Väikese väina loodusalale

Vilsandi linnuala

EELIS andmetel ei ole vahetult töödega hõlmatud piirkonnas inventeeritud ühegi Vilsandi linnuala kaitse-eesmärgiks seatud linnuliigi esinemist.

Kavandavatest töödest ~2 km raadiusesse jääb kolm linnustikule olulist laidu – Mustarahu, Püsku-Sitik ja Suur-Sitik. Nendes piirkondades on registreeritud Vilsandi linnuala kaitse-eesmärkidest merivardi, valgepõsk-lagle ja liivatüllil esinemine.

Seoses süvendustöödega kaasneva heljumiga, võib taimekoosluste areng olla pärsitud, millega võib kaasneda veetaimestiku leviku vähenemine. Taoline protsess võib lühiajaliselt mõjutada

piirkonnas toitumiseks kasutatavate herbivoorsete linnuliikide esinemist. Kavandatuid töid viiakse läbi aga piiratud aja jooksul, mistõttu mõjud on seotud eelkõige konkreetselt lainemurdja asukohaga. Tegevusega võib kaasneda mõningane hõljumi esinemine, kuid üldreeglina peatatakse tööd kui tuule kiirus on suurem kui 15 m/s. Tööde teostamisel rakendatakse meetmeid, mis vähendavad hõljumi levikut.

Töid ei viida läbi lindude pesitsusajal, mil linnud on eriti tundlikud toidubaasi kvaliteedist ja häirimisest. Pidades silmas tööde teostamise asukohta, aega ning merepõhja iseloomustust, ei kaasne piirkonda toitumiseks ja elutegevuseks kasutatavatele lindudele pikaajalisi ning pöördumatuid mõjusid. Seega ei saa Papissaare sadama piirkonda kasutatavatele Vilsandi linnuala kaitse-eesmärgiks seatud liikidele hõljumi levikust ja müra-st tekkivat võimalikku mõju pidada oluliseks.

Tööd toimuvad valdavalt 2m sügavusega aladel, mis on ujupartidele toitumiseks liiga sügavad. Liivatüll toitub ranniku liivastes ja soistes lõikudes. Hallhani ja sookurg, keda pole piirkonnas EELISE andmetel registreeritud, toituvad rände ajal maismaal.

Valdav lindude ränne toimub septembris ja oktoobris. Arvestades täiendavalt piirkonnas rändel peatuvate võimalike kaitse-eesmärgiks seatud lindude paiknemiseelistusi ja asjaolu, et tööde piirkonnas peatuvatele lindudele leidub lühiajalise ja piiratud häiringu esinemisel ka teisi sobilikke toitumis- ning peatumiskohti (sh arvestades võimalikku müra-häiringut), ei ole tegevusega eeldada olulisi ja pöördumatuid negatiivseid mõjusid rändel olevatele lindudele.

Linnustikule olulised laiud paiknevad kavandatava tegevuse asukohast keskmiselt ~500 m kaugusel, kogu piirkonna mere-ala on sarnaste sügavustega ning tegemist on aktiivses kasutuses sadamaga (s.t linnustikule esineb pidev häiring). Seetõttu ei ole lainemurdja rajamisega ette näha pöördumatute negatiivsete mõjude esinemist piirkonnas esinevate Vilsandi linnuala kaitse-eesmärkideks seatud linnuliikidele. Mõju ei ole oodata ka neile Vilsandi linnuala kaitse-eesmärgiks seatud liikidele, mille piirkonnas esinemist pole EELISE andmetel registreeritud, sest piirkonnas puuduvad neile sobilikud elu- ja toitumisalad. Samuti ei ole negatiivset mõju oodata lainemurdja rajamise järel.

Vilsandi loodusala

Keskkonnaameti 17.11.2022 kirja nr 6-2/22/21659-2 kohaselt esinevad Papissaare sadama läheduses Vilsandi loodusala kaitse-eesmärkideks arvatud Natura elupaigatüübid: veealused liivmadalad (1110), liivased ja mudased pagurannad (1140) ning laiad madalad lähed (1160).

Vilsandi rahvuspargi KKK kohaselt on veealuste liivamadala (1110) kaitse-eesmärgiks elupaiga esinemine vähemalt 2391 ha suurusel alal esinduslikkusega A. Elupaigatüübi liivased ja mudased pagurannad (1140) osas on selleks eesmärgiks elupaiga esinemine vähemalt 1917 ha suurusel alal esinduslikkusega A ning elupaiga laiad madalad lähed (1160) osas elupaiga esinemine vähemalt 1206 ha suurusel alal esinduslikkusega B.

Papissaare sadama ehitusgeoloogiauuringu aruande (koostanud 2018. aastal OÜ REI Geotehnika, töö nr 4344-18) kohaselt on merepõhja pinnakatteks muutuva tiheduse ja konsistentsiga mereline möll ja savimöll, mis on kaetud kruusa ja liivaga. Pindmiseks kihiks on liiva, kruusa ja veeriseid sisaldav materjal, mille paksuseks on 0,2 kuni 0,8 meetrit. Kuigi merepõhja pinnaseproovid on uuringu käigus võetud vahetult olemasoleva kai äärest, võib

eeldada, et kuna lainemurdjat kavandatakse rajada kai vahetuslähedusse, on seal merepõhja pindmine kiht kai ümbrusega sarnane.

EELISE andmetel levib kavandatava lainemurdja asukohas väikeses ulatuses (läänepoolsemas osas) Vilsandi loodusala kaitse-eesmärgiks seatud elupaigatüüp veealused liivamadalad (1110). Keskkonnaameti 05.01.2018 korraldus nr 1-3/18/18 lubas vahetult kavandatava lainemurdja asukohta kõrval paiknevat Papissaare sadama akvatooriumi süvendada kuni 3500 m³ ulatuses. Korraldusele lisatud KMH eelhinnangu järelduste kohaselt ei mõjuta tegevus Natura 2000 võrgustiku ala. Ka varasemalt on Keskkonnaamet Papissaare sadama kai rekonstrueerimise, uue kai osa rajamise ja sadama akvatooriumi ning kai ümbruse süvendamisel kõrgusmärgini 1,3m leidnud (20.06.2019 kiri nr 7-9/19/10109-2), et tegevusega ei kahjustata Vilsandi rahvuspargi kaitse-eesmärke ning tegemist on aktiivses kasutuses oleva sadama-alaga, mille tööd on vajalikud kohalikule kogukonnale ühenduse pidamiseks Vilsandi saarega. Keskkonnaameti 25.04.2023 kirjas nr 7-9/23/7947-2 on selgitatud, et korduvalt süvendatud ala ei ole mereelupaigatüüpina tõlgendatav. Pidades silmas piirkonnas esinevat pidevat keskkonnamõju (sh merepõhja süvendamist), elupaigatüübi 1110 väikest pindala ja Keskkonnaameti varasemaid seisukohti, ei kaasne tegevusega negatiivseid mõjusid elupaigatuile 1110.

Hallhülge osas toob KKK välja, et peamisteks poegimisaladeks ja lesilateks on Laevarahu ja Innarahu, kuid hallhülgeid on vaadeldud ka Harilaiu läänerannal. Hallhülge inimtegevusega seotud teguritena on välja toodud kaitsekorda rikkuvad külastajad, võimalik häirimine sukeldujate poolt, mereökosüsteemide seisund, võimalik õlireostuse oht ja kalapüük hüljestele ohtlike kalapüünistega.

Hallhüljestele sobivaimad poegimisalad ja lesilad paiknevad kavandatava tegevuse asukohast vähemalt 13 km kaugusel. Arvestades, et Papissaare sadama näol on tegemist aktiivselt kasutatava sadamaga, kus esineb pidev inimtegevus ning pidades silmas hallhüljeste poolt eelistatud poegimisalade ja lesilate kaugust kavandatava tegevuse asukohast, ei ole tegevusega eeldada negatiivsete mõjude esinemist hallhüljestele.

TTJA-le ei ole piirkonnas teada tegevused, mille läbiviimisega võiks kaasneda kumulatiivsete mõjude esinemine Natura aladele.

4) Natura eelhindamise tulemused ja järeldused

Lainemurdja rajamine ei mõjuta kaitstava mereelupaigatüübi veealused liivamadalad (1110) seisundit ega terviklikkust, kuna see rajatakse osaliselt inimtegevusest mõjutatud olemasolevasse Papissaare sadama akvatooriumisse, EELISes registreeritud elupaigatüübi asukoht kattub väikeses osas kavandatava lainemurdja asukohaga ja piirkond tervikuna on olnud korduvalt mõjutatud süvendamistest. Eeldatavalt moodustav Papissaare Kalasadama akvatoorium jääb kaugemale piirkonna laidudest, mis on peamisteks loodusala kaitse-eesmärgiks seatud hallhülge elupaikadeks.

Kavandatava tegevusega kaasnevad mõjud piirkonnas pesitsevatele ja peatuvatele lindudele on ajutised ning pöörduvad ja esinevad tööperioodil. Kuivõrd töid teostatakse väljaspool lindude pesitsusperioodi ja Natura eelhindamise kohaselt ei kaasne pöördumatult negatiivseid mõjusid linnustikule ka rände ajal, ei ole põhjust eeldada kavandatava tegevusega kaasnevat ebasoodsat mõju Vilsandi linnuala kaitse-eesmärgiks seatud linnuliikidele.

5. Eelhinnangu järelendus

Hoonestusloa taotlusega planeeritakse Papissaare sadama lainemurdja rajamist, mille eesmärk on kaitsta Papissaare sadama akvatooriumit S ja SSW suuna tuulte eest, mis tekitavad ohtu sadamas silduvatele alustele. Alternatiiv1 kaitseks lisaks Papissaare sadamale ka Papissaare Kalasadama akvatooriumi. Hoonestusloa taotluse dokumentatsioonist lähtuvalt on lainemurdja veest väljaulatava osa pikkus kuni 70 meetrit, maksimaalne laius 20 meetrit, allapoole veepiiri jääv osa ulatub kuni 2,5 meetri sügavusele ja veepiirist kõrgemale jääva osa maksimaalne kõrgus on 1,5 meetrit. Lainemurdjaga koormatava ala suurus on kuni 1400 m². Lainemurdja merepõhja paigaldamiseks vajalik süvendusmaht on kuni 2 000 m³ ja tahkete ainete uputamise mahuks kuni 6000 m³. Lainemurdja rajatakse Kiirassaare lahte, teostades eelnevalt vajalikke süvendamistöid. Tegemist on Vilsandi rahvuspargi territooriumiga, mis on üksiti arvatud Natura 2000 võrgustikku Vilsandi loodusala ning Vilsandi linnualana.

Lainemurdjat soovitakse rajada ~2m sügavusele, süvendatud merealale. Alternatiiv1 puhul oleks veevahetus sadama akvatooriumiga eeldatavalt häiritud, mille vältimiseks tuleb ehitise projekteerimise käigus viia vajadusel läbi matemaatiline modelleerimine, mille tulemusel tuleb rakendada vajalikke insenertehnilisi võtteid veevahetuse häirimise vältimiseks. Alternatiiv2 osas tuleb jälgida samu soovitusi, sest välistatud ei ole setete kujunemine lainemurdja taha. Samuti tuleb projekteerimise käigus teostada geotehniline uuring, hindamaks merepõhja setete olemasolu ning nende liikumist. Kui jälgitakse eelnevalt nimetatud tingimusi kaitserajatisel projekteerimisel, ei ole kummagi alternatiivi elluviimine keskkonnakaitsealised põhjustel välistatud.

Arvestades lainemurdja suurust, selle rajamise asukohta (olemasoleva kai vahetu lähedus) ning pidades silmas, et tegemist on aktiivses kasutuses oleva sadamaga, ei esine lainemurdja kavandatud asukohas eeldatavalt rikkalikku põhjataimestikku -ja loomastikku. Seega lainemurdja rajamisega kaasneb küll mõningane põhjataimestiku- ja loomastiku hukkumine, kuid tegemist ei ole KeHJS mõistes olulise keskkonnamõjuga.

EELIS andmetel ei ole vahetult töödega hõlmatud piirkonnas inventeeritud ühegi Vilsandi linnuala kaitse-eesmärgiks seatud linnuliigi esinemist. Arvestades, et linnustikule olulised laiud paiknevad kavandatava tegevuse asukohast keskmiselt ~500m kaugusel, kogu piirkonna mereala on sarnaste sügavustega ning tegemist on aktiivses kasutuses sadamaga (s.t linnustikule esineb pidev häiring), ei ole lainemurdja rajamisega ette näha pöördumatute negatiivsete mõjude esinemist piirkonnas esinevate Vilsandi linnuala kaitse-eesmärkideks seatud linnuliikidele. Mõju ei ole oodata ka neile Vilsandi linnuala kaitse-eesmärgiks seatud liikidele, mille piirkonnas esinemist pole EELISE andmetel registreeritud, sest piirkonnas puuduvad neile sobilikud elu- ja toitumisalad. Samuti ei ole negatiivset mõju oodata lainemurdja rajamise järel.

Lainemurdja rajamise töömaht ei ole suur. Tegemist on madala mererannikuga, mis on aktiivses kasutuses sadamana. Seega esineb seal pidevalt mootorsõidukite liikumisest tulenevaid häiringuid, sh võib sellega kaasneda ka mõningane setete levik. Eeltoodule tuginedes saab tööde teostamisega kaasnevat mõjusid pidada kalade seisukohalt ajutiseks ning pöörduvaks. Tegemist ei ole KeHJS mõistes olulise keskkonnamõjuga.

Vilsandi rahvuspargi KE § 18 lõike 2 kohaselt on kaitsealal lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ehitise püstitamise. Seega kaitse-eeskiri ei välista tegevuse teostamist, kuid selleks on vajalik saada Keskkonnaameti nõusolek.

Merealal on piirkonnas registreeritud Vilsandi rahvuspargi kaitse-eesmärkidest Natura elupaigatüübi karid (1170) esinemine. Tegemist on aktiivses kasutuses oleva sadama-alaga, mistõttu põhjataimestiku ja -loomastiku levik on seal eeldatavalt väiksem. Lainemurdja rajatakse samamoodi kivimitest, mis sisuliselt asendaks (põhja)loomastiku jaoks loodusliku elupaigatüübi tehniliku elupaigatüübiga. Seetõttu ei kaasne tegevusega negatiivset mõju karide (1170) elupaigatüübile. Samuti ei ole põhjust eeldada negatiivset mõju nendele Vilsandi rahvuspargi kaitse-eesmärkidele, mis on seotud maismaaga (sh läheduses registreeritud kassikaku elupaigale. Pidades silmas hallhüljeste poolt eelistatud poegimisalade ja lesilate kaugust kavandatava tegevuse asukohast ning asjaolu, et tegemist on aktiivses kasutuses oleva sadama alaga, ei ole tegevusega eeldada negatiivsete mõjude esinemist hallhüljestele. Kokkuvõttes ei ole põhjust eeldada sellise mõju avaldumist, millega kaasneks Vilsandi rahvuspargi kaitse-eesmärkide halvenemine või nende mittesaavutamine.

Tegevusel puudub negatiivne mõju teadaolevatele pärandkultuuri- ja kultuurimälestistele.

Kavandatav tegevus ei põhjusta olulisel määral jäätmeteket, seega oluline mõju jäätmetekkele puudub.

Valguse, soojuse, kiirguse ja lõhna reostust lainemurdja rajamise käigus ümbruskonnale ei kaasne.

Kavandatava lainemurdja asukohas ei asu maavarade leiukohti, seega puudub ka mõju maavaradele.

Ehitustöödega kaasnev müra on ajutine ja kaasneb vaid lainemurdja rajamise etapis. Samuti ei ole ette näha mõju õhukvaliteedile halvenemisele.

Tegevusega kaasnevad tervisemõjud ja riskid piirduvad ehitusperioodiga, kuid need puudutavad eelkõige tööde läbiviijaid ning seda mõju on võimalik vähendada vastavate asjakohaste meetmetega (mürarikkamatel töödel kõrvaklappide kasutamine, raskuste liigutamisel kiivri kandmine jms). Mõju tervisele ei ole ette näha.

Tegevusega on oht avariiolukordade esinemiseks, sest toimub mehhanismide kasutamine. Avariiolukordade vältimiseks tuleb kasutada tehniliselt korras töövahendeid ja näha vajadusel ette meetmed avariiolukordade lahendamiseks.

Tegevusega ei ole oodata selliseid mõjusid Vilsandi loodusala kaitse-eesmärkidele, millega kaasneks Natura ala seisundi ja terviklikkuse halvenemine. Eeldatavalt moodustav Papissaare Kalasadama akvatoorium jääb kaugemale piirkonna laidudest, mis on peamisteks loodusala kaitse-eesmärgiks seatud hallhülge elupaikadeks.

Kavandatava tegevusega kaasnevad mõjud piirkonnas pesitsevatele ja peatuvatele lindudele on ajutised ja pöörduvad ning esinevad tööperioodil. Kuivõrd töid teostatakse väljaspool lindude pesitsusperioodi ning Natura eelhindamise kohaselt ei kaasne pöördumatult negatiivseid mõjusid linnustikule ka rände ajal, ei ole põhjust eeldada kavandatava tegevusega kaasnevat ebasoodsat mõju Vilsandi linnuala kaitse-eesmärgiks seatud linnuliikidele. Arendaja 09.05.2023 ja 17.05.2023 täiendatud hoonestusloa taotluse kohaselt ei viida töid läbi lindude pesitsusperioodil ning kalade kevadisel ja sügisel kudeajal. Seetõttu ei ole lindude pesitsusperioodi ning kalade kudeaja osas vajalik ette näha leevendavate meetmete rakendamist. Tööde teostamisel peab kasutama vesiehituseks sobilikku ja tehniliselt korras tehnikat.

TTJA on arvamisel, et kuivõrd arendaja ei teosta töid lindude pesitsusajal ja kalade kudeajal ning kui lainemurdja rajamisel kasutatav tehnika on vesiehituseks sobilik ja tehniliselt korras, siis keskkonnamõju hindamise läbiviimine ei ole vajalik. Samuti ei ole keskkonnamõju hindamine vajalik seoses Natura 2000 võrgustikku arvatud Vilsandi linnuala ning Vilsandi loodusalaga, sest tegevusega ei ole ette näha pöördumatult negatiivseid mõjusid Natura alade kaitse-eesmärkidele. Pöördumatult negatiivseid mõjusid ei ole ette näha ka Vilsandi rahvusparki kaitse-eesmärkidele.

Piiriülest ning kumulatiivset keskkonnamõju ette näha ei ole.